

Rozhodls o mé záchraně, Bože, a jsi mým skalním štítem a pevnou tvrzí. A tak mi prosím pomoz vyváznout z moci zla, když po mně sahá, vždyť ty jsi přece má naděje, Hospodine. Tvá spravedlnost až k výšinám sahá - a já ti budu zpívat k chvále.

Tak to kdysi napsal žalmista a my se k tomu na prahu nového roku připojme: Hrad přepevný je Pán Bůh náš a nás tím pádem do dnešních bohoslužeb vítá naděje, jež prýští z boží milosti. Amen.

Mt 2,13-23: *...hle, anděl Hospodinův se ukázal Josefovi ve snu a řekl: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku, uprchni do Egypta a buď tam, dokud ti neřeknu; neboť Herodes bude hledat dítě, aby je zahubil.“ On tedy vstal, vzal v noci dítě i jeho matku, odešel do Egypta a byl tam až do smrti Herodovy. Tak se splnilo, co řekl Pán ústy proroka: „Z Egypta jsem povolal svého syna.“ Když Herodes poznal, že ho mudrci oklamali, rozlítl se a dal povraždit všechny chlapce v Betléme a v celém okolí ve stáří do dvou let, podle času, který vyzvěděl od mudrců. Tehdy se splnilo, co je řečeno ústy proroka Jeremiáše: „Hlas v Ráma je slyšet, pláč a veliký nářek; Ráchel oplakává své děti a nedá se utěšit, protože jich není.“ Ale když Herodes umřel, hle, anděl Hospodinův se ukázal Josefovi v Egyptě a řekl: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku a jdi do země izraelské; neboť již zemřeli ti, kteří ukládali dítěti o život.“ On tedy vstal, vzal dítě i jeho matku a vrátil se do izraelské země. Když však uslyšel, že Archelaos kraluje v Judsku po svém otci Herodovi, bál se tam jít; ale na pokyn ve snu se obrátil do končin galilejských a usadil se v městě zvaném Nazaret – aby se splnilo, co je řečeno ústy proroků, že bude nazván Nazaretský.*

Mt 3,1-2: *Za těch dnů vystoupil Jan Křtitel a kázal v Judské poušti: Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.*

Ve vánočním příběhu (a díky tomu v mnoha betlémech, co jich v kostelech, v muzeích i v domácnostech najdeme) se vyskytuje postava tesaře Josefa. Zlidovělé tradice ho tam vnímají jako poněkud nadbytečného, ale z toho by měl kupříkladu evangelista Matouš těžkou hlavu: protože přes Josefa přece sahá Ježíšův rodokmen až k Abrahamovi, a toho by se Matouš vzdal nerad. Vždyť s Ježíšem začíná cosi, na co jsme čekali a co přítom není nové, protože to Bůh slíbil už pradávným předkům. K těm

zaslíbením se hlásíme i my. Co Bůh lidem přeje, to platí od samého začátku. S přispěním všelijakých postav z Bible to lidi zkoušeli pochopit a přijmout a teď, s Ježíšovým narozením, je tu další etapa, o níž evangelista hodlá vyprávět.

Z toho, co zbožní lidé dodržovali prý už od Mojžíšových dob, nechce Ježíš škrtnout ani čárečku. Vždyť je tam zachyceno, co nám Bůh přeje. A přece se o to s některými z nich pohádal: to když v Bibli nehledali, co nám Bůh přeje, nýbrž manuál, kterak obstát. To je, asi jako když z kázání Jana Křtitele – „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské“ – vystačíte jen s tou první částí, „čiňte pokání“, a obložíte ji citacemi z Písma a vyztužíte to strachem. Ježíš spíš zdůraznil to druhé: že se přiblížilo nebeské království, tak hledejte víc jeho spravedlnost než co jiného (zrovna tohle lze nazvat pokáním). Ono je to s nebeským královstvím jako s ukrytým pokladem nebo se zasetou setbou nebo jako když vám pán odpustí životní dluh – tohle se vám, přátelé, přiblížilo.

Na začátku evangelia Ježíš nic neříká, protože je ještě docela malý, a vyprávěč se věnuje zmíněnému Josefovi. Tomu se málem rozpadlo ještě ani neuzavřené manželství, ale anděl ho prý přemluvil, aby Marii neopouštěl. Přemluvil ho prý ve snu. Nevím, jak vám, ale mně se zdá opravdu ledacos a některé věci z toho bych tedy dost nerad zažil. Taky mě k tomu nikdo nenutí a počítám, že ani Josefa. Tak jako tak se po procitnutí bude muset rozhodnout sám.

Když byl Ježíš novorozeně, povídá jednou Josef: „Marie, měl jsem zlý té noci sen. V téhle zemi nebude dobře, dokud na trůnu vysedává Herodes, a bude to stát ještě mnoho bolesti a životů, jdeme odtud.“ Mariinou reakcí se evangelista nezdržuje a místo toho líčí, jak hlas v Ráma slyšán jest a naříkání, pláče Ráchel pro syny své, že jich není. To je citát z doby, kdy to tam rovnali se zemí Babyloňané, teď to tu masakruje Herodes a přijdou další. Důvodů k pláči kvůli zabíjení a lámání charakterů bude ještě dost, kdo to nestihl za Heroda, nic nezmeškal.

I stalo se, že se po čase Josefovi opět zdál anděl: Seberte se a jděte zpět, neboť ti, kdo syna chtěli zabít, už umřeli. Tady Josefova role pro tuto chvíli končí: útěk a návrat, které si nechal poradit, aby monstrum, co sedělo na trůnu, nepřipravilo Ježíše o život. I stalo se, že díky tomu Ježíš svou kariéru zahájil na Boží pokyn jako uprchlík. Až do doby, než mocného zabijáka konečně vynesou nohama napřed.

II. Vsuvka z historie

Letos to bude v létě rovných 60 let, co Martin Luther King pronesl řeč, která obsahovala slavná slova: Mám takový sen... Byl to sen o svobodné společnosti, kde jsou si lidi rovni (tehdy šlo o práva diskriminovaných černochů). Tehdejší prezident Kennedy obsah projevu přivítal, americké tajné služby autora nicméně zařadily na seznam nepřátel státu nebo národa nebo čeho a o pět let později ho jakýsi týpek zastřelil, protože si spravedlnost představoval úplně jinak než on.

Mám sen o svobodné společnosti, kde jsou si lidi rovni, povídal King. Což zní moc hezky, ale rovnost před Bohem či před zákonem ještě není cíl: snil v tom proslovu o místě, kde si ke stolu spolu jako bratři sednou potomci někdejších otroků s potomky někdejších otrokářů. To chce ovšem hromadu respektu k druhým a hromadu lásky k lidem. Proto taky na adresu bílých řekl, že zápas o svobodu neskončí a že pouliční nepokoje nejsou jen chvilkovým upuštěním páry. A na adresu své černé party pravil, že o práva se nedá bojovat bezprávím a že žízeň po svobodě se nesmí hasit z poháru hořkosti a nenávisti.

Upřímné zbožné křesťany bychom tehdy našli na obou stranách toho sporu a předpokládám, že mnozí z nich se bratrsky a sestersky upřímně nesnášeli. Což se stává v každé době, k tomu stačí mít rozdílné názory, trpké zkušenosti a hrst sympatií či antipatií. Ty ve společnosti vždycky budou, a budou tím pádem i v církvích všeho druhu, protože církev je svatá Božím milosrdenstvím, nikoli předchozí výbavou těch, kdo to milosrdenství přijímají.

Blahoslavení, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť budou nasyceni (řekl Ježíš), ale nesmějí tu žízeň hasit z poháru hořkosti a nenávisti, upozornil Martin Luther King, a ač to nebyl žádný světec, tohle byla trefa.

III. Zpátky k Josefovi

Začíná rok 2023. Máte nějaký sen? Prý je teď na světě odhadem přes sto milionů uprchlíků, prozatím nejvíc v historii. Ti možná sní o návratu, ale buď budou muset počkat, až nějaké monstrum vynesou od trůnu nohama napřed, anebo už ani nemají kam se vrátit, třeba proto, že se u nich doma žít už nedá. Lze jim jistě říct, ať si koukají vyřešit problémy tam u nich a sem nám je netahají, ale zrovna na příběhu Josefovy

rodiny je patrné, jak je ten návrh naivní a ani vlasteneckým nátěrem ho moudrým neuděláte. Žádat po Josefovi a Marii zastavení betlémského masakru snad nikoho vážně nenapadne.

Za poslední století nebyl jediný rok, kdy by na zeměkouli nebyla válka. Teď je nám nejbliž ta na Ukrajině, trvá už skoro rok a konec je zatím v nedohlednu. Takřka online lze sledovat, jak se plní kalichy hořkosti a nenávisti, ze kterých se žízeň po spravedlnosti uhasit nedá. Přitom to bez té spravedlnosti nepůjde, ale i kdyby se podařilo nějakou dohodnout (kéž by), k Božímú pokoji to bude pořád mít daleko.

Možná by se do nového roku hodilo odkoukat něco od tamtoho dávného Josefa: za prvé si musel počkat (trpělivost nebývá na škodu). Za druhé se bál (což je při ohrožení dost normální, jen by z toho neměl být dlouhodobý životní program). A za třetí, a to je to hlavní, se nechal vést starostí o druhé a láskou k nim. Lásku k lidem v tom vyprávění tuším za informaci, že ho přes nějakého anděla navigoval Bůh. Nemyslím si, že Josef miloval Heroda jako sebe samého, spíš asi vyhlížel, kdy už krále konečně vynesou nohama napřed (protože někdy je smrt vysvobozením i v tomto smyslu). A vypravěč Matouš listuje Biblií a poznamenává, co všechno se k tomu dá najít už v její první části (často to uvádí slovy „stalo se, co je psáno...“). Ale nejsou to žádné předpovědi, natož Boží scénář (nejsme pimprlata, rozhodnout se přece musíte nakonec sami a ti druzí taky a měl to tak i Josef). Zato jsou to drobné příznaky nadějně skutečnosti, že ze sebevětšího maléru existuje nějaká cesta, kterou Bůh zná a kterou některé biblické postavy třeba už prošlapaly (takže i dnes se děje třeba něco, co už tehdy o tom bylo psáno).

I ze sebevětšího maléru asi existuje nějaká nadějná cesta, kterou já zpravidla neznám, Bůh však ano. A jestli si dopřát nějaký sen do nového roku, tak třeba ten, že se přiblížilo nebeské království, a třeba se nás to nějak dotkne. Vždyť Herodes v tom vyprávění umřel, ale naděje ne.

Požehnání (podle Joz 1:)

Buď rozhodný a velmi udatný a bedlivě přitom dbej na to, co ti Bůh přeje. Rozjímej o tom ve dne v noci a neodchyluj se od Božího milosrdenství napravo ani nalevo, abys jednal prozíravě.

Neměj pořád strach a nedej se vyděsit, neboť Hospodin, tvůj Bůh, bude s tebou všude, kam půjdeš. Amen.